

Täysistunto

Tiistai 8.10.2024 klo 14.00—19.26

6. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Euroopan unionin jäsenvaltioiden lainvalvontaviranomaisten välisestä tietojenvaihdosta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 139/2024 vp

Lähetekeskustelu

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 6. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään hallintovaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava lausunto.

Keskusteluun varataan tässä vaiheessa enintään 30 minuuttia. Jos puhujalistaa ei tässä ajassa ehditä käydä loppuun, asian käsittely keskeytetään ja sitä jatketaan muiden asiakohneiden jälkeen. — Keskustelu alkaa. Ministeri Ranne, olkaa hyvä, esittelypuheenvuoro.

Keskustelu

17.48 **Liikenne-, viestintä- ja sisäministeri Lulu Ranne** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Käsittelyssä on hallituksen esitys laiksi Euroopan jäsenvaltioiden lainvalvontaviranomaisten välisestä tietojenvaihdosta sekä uudesta laista aiheutuvat tekniset muutokset poliisin, Rajavartiolaitoksen ja Tullin henkilötietolakeihin. Hallituksen esityksen valmisteluun on johtanut Euroopan parlamentin ja neuvoston jäsenvaltioiden lainvalvontaviranomaisten välisestä tietojenvaihdosta annettu direktiivi, jäljempänä tietojenvaihtodirektiivi.

EU-alueen lainvalvontaviranomaisten tietojenvaihto on perustunut ennen tietojenvaihtodirektiivin antamista niin sanottuun Ruotsin puitepäätökseen ja Suomessa myös sen kansalliseen täytäntöönpanolakiin. Komission teettämän arvioinnin mukaan Ruotsin puitepäätökseen perustuva tiedonvaihdon sääntely ei ole ollut riittävän selkeä eikä sillä ole kyetty varmistamaan riittävää ja nopeaa tiedonvaihtoa, jotta toimivaltaiset lainvalvontaviranomaiset pystyisivät vastaamaan järjestäytyneen, rajat ylittävän rikollisuuden haasteisiin.

Tietojenvaihtodirektiivillä on luotu kattava oikeudellinen kehys, joka sisältää yhdenmukaiset, selkeät ja ajantasaiset säännöt jäsenvaltioiden väliselle tiedonvaihdolle. Tietojenvaihtodirektiivi on pitkälti täysharmonisoiva, mikä merkitsee sitä, että jäsenvaltiolle jätetty liikkumavara sen täytäntöönpanossa on vähäinen. Hallituksen esityksellä pannaan täytäntöön tämä tietojenvaihtodirektiivi.

Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys koskee tietojenvaihtoa rikosten ennalta estämistä, paljastamista tai selvittämistä varten Euroopan unionin ja jäsenvaltioiden toimivaltaisten lainvalvontaviranomaisten kanssa, jollei muussa Euroopan unionin lainsäädännössä nimenomaisesti säädetä toisin. Lakiehdotuksen mukaan tietojenvaihdon toimivaltaisista viranomaisista ovat poliisi, Tulli ja Rajavartiolaitos. Tietojenvaihto koskee toimivaltaisten viranomaisten saatavilla olevia tietoja, joilla on linkki vakavaan rikollisuuteen. Saatavilla oleva

Pöytäkirjan asiakohta PTK 98/2024 vp

tieto liittyy toimivaltaisten lainvalvontaviranomaisten toimivaltansa puitteissa harjoittamaan toimintaan rikosten ennalta estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi.

On huomattava, että lakiehdotuksessa ei muuteta kansallisia toimivaltuuksia, joista säädetään esimerkiksi poliisilaissa, rikostorjunnasta Tullissa annetussa laissa ja rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetussa laissa. Lakiehdotuksen ulkopuolelle jää myös tietojen hankkiminen pakkokeinoin, kahdenvälinen tiedonvaihto kolmansien maiden kanssa sekä kansallista turvallisuutta koskeva tiedonvaihto. Lakiehdotus ei vaikuta myöskään rikosasioiden tietosuojadirektiiviin tai rikosasioiden tietosuojalain sääntelyyn, eikä siinä ehdoteta muutoksia henkilötietojen rekisterinpitoa koskevaan vastuunjakoon eikä rekisteröidyn oikeuksia koskevaan sääntelyyn.

Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys sisältää yksityiskohtaiset säännökset toiselle jäsenvaltiolle esitettävistä tietopyynnöistä, tietopyynnön kiireellisyydestä, tietopyyntöön sisällytettävistä tiedoista, toisen jäsenvaltion pyyntöön vastaamisen määräajoista, tietojen luovuttamisesta kieltäytymisestä sekä menettelystä näissä tapauksissa. Hallituksen esitys sisältäisi myös oma-aloitteista tietojenvaihtoa koskevaa sääntelyä. Oma-aloitteinen tietojenvaihto kattaisi kaksi tilannetta: tietojen luovuttamista koskevan oikeuden ja tietojen luovutusta koskevan velvoitteen. Tietojen luovutusosoikeudesta säättämisessä käytetään tietojenvaihtodirektiivin kansallista liikkumavaraa. Luovutusosoikeus on tarkasti rajattu perusteltuun oletamaan tietojen välttämättömyydestä muiden jäsenvaltioiden rikostutkinnalle. Oikeutta tai velvoitetta tietojen luovutukseen ei olisi tilanteissa, joissa tietojen toimittaminen olisi keskeisten kansallisten turvallisuusetujen vastaista tai vahingoittaisi niitä tai vaarantaisi rikoksen ennalta estämisen, paljastamisen tai selvittämisen tai yksilön turvallisuuden tai vahingoittaisi perusteettomasti oikeushenkilön tärkeitä suojattuja etuja.

Hallituksen esityksessä säädettäisiin myös henkilötietojen luovuttamista koskevista lisäsäännöistä rajaamalla luovutettavat henkilötiedot tarkasti ja asettamalla lisäedellytys henkilötietojen välttämättömyydestä ja oikeasuhtaisuudesta tietopyynnön tarkoituksen saavuttamisen osalta. Hallituksen esityksessä käytettäisiin tietojenvaihtodirektiivin kansallista liikkumavaraa säättämällä suostumuksesta luovutettavien tietojen käyttämiseen todistusaineistona oikeudenkäynneissä. Kysymyksessä voivat olla viranomaisen ylläpitämässä julkisessa rekisterissä olevat tiedot, joiden luovuttamiselle ei ole asetettu rajoituksia. Ehdotettu sääntely ei vaikuta sellaiseen lainsäädännön soveltamiseen, jossa nimenomaisesti edellytetään toista menettelyä.

Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksessä säädettäisiin tietojenvaihdon suojatusta viestintäkanavasta, joka olisi Europolin suojatun tiedonvaihdon verkkosovellus SIENA. SIENAN yhteyttä olisi käytettävä oletusarvoisena viestintäkanavana. Lakiehdotuksen tämä pykälä tulisi muusta sääntelystä poiketen voimaan 1. kesäkuuta 2027.

Esitys sisältäisi myös säännökset keskusrikospoliisissa sijaitsevan keskitetyn yhteyspisteen tehtävistä ja valmiuksista. Toimivaltaiset lainvalvontaviranomaiset osallistuvat keskitetyn yhteyspisteen toimintaan hallituksen esityksen mukaisessa tiedonvaihdossa.

Hallituksen esityksessä säädettäisiin myös keskitetystä sähköisestä asianhallintajärjestelmästä, joka on tietojenvaihtodirektiivin järjestelmän keskeinen osa tietopyyntöjen ja niihin liittyvän viestinnän rekisterinä. Hallituksen esityksessä täsmennetään tietojenvaihtodirektiivin sääntelyä pidemmälle se, miten henkilötietojen rekisterinpito tapahtuu keskitetyssä sähköisessä asianhallintajärjestelmässä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 98/2024 vp

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Ja sitten mennään puhujalistaan. — Edustaja Eerola.

17.54 **Juho Eerola ps:** Arvoisa rouva puhemies! Kuten tuossa edellä kuultiin, rikollisuus ei tosiaankaan tunne rajoja, ja siitä syystä meidän on varmistettava, että meidän viranomaisilla on kaikki konstit, keinot ynnä välineet, työkalut, tiedonvaihtoon muitten EU-maiden kanssa. Tämä laki tullessaan voimaan yksinkertaistaa ja tehostaa meidän lainvalvontaviranomaisten yhteistyötä ja parantaa edelleen turvallisuutta ja auttaa sitten vastaisuudessa taistelemaan järjestäytyneitäkin rikollisuutta vastaan entistä paremmin.

Meille perussuomalaisille on aina ollut tärkeää se, että turvallisuutta vahvistetaan tällaisilla konkreettisilla toimilla, niin kuin nyt esimerkiksi tämä on. Tämä esitys ei millään lailla mielestäni lisää byrokratiaa vaan pikemminkin vähentää byrokratiaa ja samalla sitten selkeyttää viranomaisten toimintaa ja toimintamahdollisuuksia. Edelleenkin tämä esitys toteutuessaan ei myöskään sillä lailla laajenna viranomaisten toimivaltuuksia, mikä on tärkeää sitten taas oikeusvaltioperiaatteen kunnioittamiseksi. — Kiitos.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin hallintovaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava lausunto.